

ROMPOS CSILLA RITA

Magyar nyelv és irodalom
MA, 2. félév
Pannon Egyetem
Humántudományi Kar

Témavezető:
dr. Pelczéder Katalin
egyetemi docens, PE HTK

MONOSTORAPÁTI HELYNEVEI

Kulcsszavak: helynevek; előnyelvi adatok; történeti források; funkcionális-szemantikai jellemzés; lexikális-morfológiai jelleg

A helynevek összegyűjtése és közzététele régi célkitűzése a magyar tudományos-ságnak, mivel a nyelv megismerésének fontos forrását képezik. Az utóbbi évtizedek modernizációs folyamatai felgyorsították a nem hivatalos helynevek eltűnésének folyamatát, ezért fogalmazódott meg bennem, hogy értékmegőrzés céljából összegyűjtsem és feldolgozzam lakóhelyem helyneveit, és mindezzel hozzájáruljak a Magyar Nemzeti Helynévtár állományának bővítéséhez is.

Munkámat a település történetének a rövid bemutatásával kezdtem, amit a történettudományi és településtörténeti szakirodalom segítségével tártam fel. Ezután ismertettem az előnyelvi gyűjtés helyszínét (a település fontosabb jellemzőit, területét, lakosságát stb.) és a gyűjtés menetét. Az előnyelvi adatokat 59 adatközlővel készített interjú során nyertem. Az adatok másik része történeti forrásokból származik, melyek a középmagyar kor végéig elsősorban oklevelek, majd kéziratos és nyomtatott, katonai és kataszteri térképek. A belterületen összegyűjtött helynévi adatok száma 567, külterületen 938.

A gazdag adatállományra alapozva elkészítettem Monostorapáti helynévszótárát, mely tartalmazza az egyes helyekre vonatkozó történeti és előnyelvi adatokat, továbbá a nevek rövid elemzését. Az egyedi vizsgálatokat követően az anyagot komplex nyelvi vizsgálatnak vettem alá. A névállományt jellemeztem a szerkezeti felépítés, az egyes névrészek funkcionális-szemantikai, lexikális-morfológiai jellege és története szerint. Azelemzéshez a Hoffmann István által kidolgozott helynévelemzési modell használtam. Három további kiegészítő vizsgálati szempont érintőleges bemutatásával zártam a dolgozat érdemi (elemző) részét. Helyneveink nyelvjárási jegyeket is hordoznak, illetve néprajzi jellegű adalékokkal is szolgálnak: ezek közül ismertetek néhány jellegzetes példát. Ezután azzal foglalkoztam, hogy mekkora a szinonimitás mértéke a mai névhasználatban, egy adott hely egyidejűleg hány névvel rendelkezik, illetve milyen a hivatalos és a népi nevek egymáshoz való viszonya. Végül a lakosság helynévismeretét tártam fel (korosztályonként, nemenként stb.), összehasonlítva a szakirodalomban olvasottakkal.

A helynevek összegyűjtésének és ismeretének a tudományos hasznosuláson kívül az élet számos területén lehet jelentősége. A befejezésben arról írtam, hogy saját lakóhelyemen ennek milyen területeken való megvalósulásaira látok lehetőséget; másfelől a szomszédos településeken való gyűjtési terveimről is szólok.